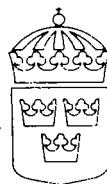

Lagutskottets yttrande

1986/87:1 y

om ändring av atomansvarighetslagen

LU

1986/87:1 y

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har beslutat att inhämta lagutskottets yttrande över motion 1986/87:N113 av Ivar Franzén m. fl. (c) såvitt avser yrkande 4. I motionen, som väckts med anledning av proposition 1986/87:18 om vissa åtgärder m. m. efter Tjernobylolyckan, yrkas att riksdagen beslutar att hos regeringen hemställa att en översyn sker av gällande svenska bestämmelser i atomansvarighetslagen för ersättning vid atomolyckor och att regeringen därefter återkommer till riksdagen med förslag om förändringar, innebärande såväl ett ökat skadeståndsansvar som ett vidgat försäkringsansvar av former och nivåer för ersättning vid atomolyckor i enlighet med vad som anförs i motionen. Motionärerna framhåller att Tjernobylolyckan aktualiserar frågan hur de som drabbats av kärnkraftsolyckor skall få ersättning. Enligt motionärerna måste ersättningsfrågorna lösas inom ramen för nuvarande försäkrings- och skadeståndssystem. I princip bör kärnkraftsföretagen bära hela ersättningsansvaret. Motionärerna påpekar emellertid att ett så långtgående ansvar inte torde kunna genomföras. Ett större ansvar än det som för närvarande gäller bör dock kunna åläggas företagen. Vidare bör en höjning ske av maximibeloppet, som kan utgå vid olyckor. Enligt motionärerna bör förslag föreläggas riksdagen om ett förbättrat ersättningsskydd vid atomolyckor som innefattar bl. a. ett väsentligt större skadeståndsansvar och ett mera marknadsanpassat försäkringsbelopp för anläggningshavare.

Lagutskottet får anföra följande.

Internationella bestämmelser om ansvarighet för skador som har orsakats av atomolyckor finns i en år 1960 i Paris avslutad konvention om skadeståndsansvar på atomenergins område. Konventionen jämte ett år 1964 avslutad tilläggsprotokoll trädde i kraft den 1 april 1968. Med *Pariskonventionen* avses i fortsättningen konventionen i dess lydelse enligt 1964 års tilläggsprotokoll. Den har ratificerats av 14 västeuropeiska stater, inbegripet Sverige.

Enligt Pariskonventionen är innehavaren av en atomanläggning ansvarig för skador som uppkommer i samband med driften av anläggningen oberoende av vållande, dvs. på objektiv grund. Ansvarigheten skall vara begränsad till visst belopp för varje olycka och den skall vara täckt av försäkring eller annan ekonomisk garanti.

År 1963 avslutades i Bryssel en konvention om supplerande statsansvar. Konventionen, som i det följande benämns *tilläggskonventionen*, är ett komplement till Pariskonventionen. Tilläggskonventionen jämte ett år 1964

avslutat tilläggsprotokoll trädde i kraft den 4 december 1974 och har tillträtts av tio av Pariskonventionens stater. Tilläggskonventionen syftar till en civilrättslig reglering av frågan om ersättning av statsmedel vid stora olyckor. Enligt tilläggskonventionen utgår supplerande ersättning av statsmedel i den mån ansvarighetsbeloppet enligt Pariskonventionen inte förslår till full ersättning åt de skadelidande. Även ansvarigheten enligt tilläggskonventionen är begränsad till visst belopp för varje olycka.

År 1982 antog OECD:s råd ett tilläggsprotokoll till Pariskonventionen och ett tilläggsprotokoll till tilläggskonventionen. Protokollen innebar bl. a. den ändringen att den maximala ersättning som kan utgå av statsmedel höjts och att samtliga beloppsgränser numera uttrycks i särskilda dragningsrätter, en av internationella valutafonden använd beräkningsenhet. Tilläggsprotokollen har tillträtts av Sverige (prop. 1981/82:163; LU 1982/83:15).

Ersättningssystemet enligt de två konventionerna innebär i korthet följande. Systemet är indelat i tre steg. Ersättning utgår i första hand från anläggningsinnehavarens ansvarighetsbelopp, dvs. normalt ur dennes försäkring. Ansvarighetsbeloppet skall utgöra 15 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 126 miljoner svenska kronor). En konventionsstat får dock med beaktande av möjligheten till försäkringstäckning genom nationell lag fastställa ett högre eller lägre belopp, dock lägst 5 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 42 miljoner svenska kronor). Skulle ansvarighetsbeloppet inte räcka för att ge alla skadelidande full ersättning betalas i ett andra steg ersättning av den stat där den skadevällande anläggningen ligger upp till ett sammanlagt belopp på 175 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 1,45 miljarder svenska kronor). Skulle inte heller detta belopp räcka, utgår ersättning enligt tredje steget upp till sammanlagt 300 miljoner särskilda dragningsrätter (ca 2,52 miljarder svenska kronor). Ersättningarna inom detta steg betalas av statsmedel, som skall ställas till förfogande gemensamt av samtliga stater, som har tillträtt tilläggskonventionen, efter särskild angiven fördelningsgrund.

Bestämmelser om atomansvarighet finns för svensk del i 1968 års *atomansvarighetslag*. Denna lag grundar sig på Pariskonventionen och tilläggskonventionen jämte tilläggsprotokollen. Atomanläggningsinnehavarens ansvarighet (första steget) har i lagen fastställts till 500 milj. kr. Ansvarigheten skall vara täckt av en obligatorisk försäkring som skall beräknas så att den motsvarar 120 % av ansvarighetsbeloppet. Den högsta sammanlagda ersättning som utgår enligt lagen (första-tredje steget) är i enlighet med tilläggskonventionsbestämmelserna begränsad till 300 miljoner dragningsrätter per olycka. Gränsen mellan andra och tredje steget har inte tagits in i atomansvarighetslagen eftersom gränsdragningen har betydelse endast för det inbördes förhållandet mellan konventionsstaterna.

Utöver det första-tredje steget finns i atomansvarighetslagen ett fjärde steg som innebär ett civilrättsligt ansvar för svenska staten. Detta ansvar som saknar motsvarighet i konventionerna infördes i samband med att Sverige tillträdde 1982 års tilläggsprotokoll. Gränsen för statsansvaret är satt så att det sammanlagda beloppet som står till förfogande för dem som lider skada på grund av driften av en atomanläggning uppgår till 3 miljarder kronor per olycka. Ansvaret är i princip begränsat till skador i Danmark, Finland, Norge

och Sverige som orsakas av en svensk atomanläggning. Slutligen finns i lagen en allmän bestämmelse om supplerande ersättning av statsmedel i sådana fall då atomansvarighetslagen inte förslår till full ersättning. Gottgörelsen bör i sådana fall utgå av statsmedel enligt grunder som fastställs av riksdagen i särskild lag.

Vid behandlingen av frågan om Sveriges tillträde till tilläggsprotokollen och det förslag till ändringar av atomansvarighetslagen som krävdes för ett tillträde övervägde lagutskottet ingående spörsmålet om begränsningen av anläggningshavarens ansvar med anledning av två motioner. Utskottet framhöll därvid till en början att anläggningshavarens ansvarighetsbegränsning inte hade samma betydelse för den skadelidande som tidigare med hänsyn till det statsansvar som kom till genom tilläggskonventionen. Avgörande för frågan om ansvarighetsbegränsningens storlek blev därför enligt utskottet hur stor del av skadekostnaderna som bör belasta atomanläggningens innehavare. Utskottet delade därvidlag den i propositionen och av motionärerna framförda uppfattningen att ansvarighet för atomskador i första hand bör bäras av kärnkraftsindustrin. Samtidigt framhöll utskottet att det inte torde vara förenligt med Pariskonventionen att ålägga anläggningshavaren obegränsad ansvarighet. Att Sverige skulle lämna konventionen och ställa sig utanför det ersättningssystem som gäller i Västeuropa kunde inte komma i fråga. En begränsning av ansvarighetsbeloppet måste därför bibehållas.

Enligt utskottets mening borde vid prövningen av frågan om ansvarighetsbeloppets storlek väsentlig betydelse tillmätas möjligheten att täcka ansvarigheten genom försäkring. Försäkring för atomskada meddelas i Sverige av svenska atomförsäkringspoolen för de svenska försäkringsbolag som åtar sig ansvarighet för dylika skador. De försäkringar som tecknas av den svenska atomförsäkringspoolen återförsäkras i de atomförsäkringspooler som finns i övriga länder i Västeuropa samt i USA och i Japan. De högsta belopp för vilka försäkring på den vanliga försäkringsmarknaden krävdes i Europa var då ca 600 milj. kr. Enligt den då aktuella propositionen torde den tillgängliga försäkringskapaciteten vara ungefär densamma i alla konventionsstater. Eftersom försäkringen enligt 23 § atomansvarighetslagen som regel måste tecknas så att den motsvarar minst 120 % av ansvarighetsbeloppet, innebar den i propositionen föreslagna höjningen av ansvarighetsbeloppet till 500 milj. kr. att försäkring måste tecknas för 600 milj. kr. Något faktiskt utrymme för att teckna ansvarighetsförsäkring för ett väsentligt högre ansvarighetsbelopp än 500 milj. kr. fanns enligt utskottet inte då.

Med hänsyn till det anförda ansåg utskottet att någon omgående omprövning av ansvarighetsbegränsningen inte borde komma till stånd. Utskottet förutsatte emellertid att regeringen med hänsyn till frågans vikt noga följde utvecklingen på området. Eftersom anläggningshavarens ansvarsbegränsning inte är bunden till Pariskonventionens beloppsgrens borde enligt utskottet ändringar i ansvarighetsbeloppen övervägas oftare än som dittills varit fallet.

Också begränsningen av det särskilda civilrättsliga ansvaret för svenska staten övervägdes ingående av utskottet, som därvid påpekade att statsansvaret enligt tilläggsprotokollen uppgick till 1,9 miljarder kronor när

propositionen beslutades. Det extra ansvaret för svenska staten innebar alltså en förhöjning med 50 %. Vid riksdagsbehandlingen hade bilden ändrats på grund av devalvering och andra ändringar i valutakurserna. Enligt utskottet var statsansvaret till följd av tilläggsprotokollen 2,4 miljarder kronor, och det extra ansvaret utgjorde bara en förhöjning med 25 %. På grund av svårigheten att överblicka utvecklingen på valutamarknaden fann sig utskottet dock inte böra förorda någon ändring av beloppsgränsen. Utskottet förutsatte emellertid att regeringen följde utvecklingen och återkom till riksdagen med förslag till höjning av beloppsgränsen om detta visade sig erforderligt.

Då frågan om ersättningsansvaret vid atomskador nu åter aktualiserats vill utskottet än en gång stryka under att ansvarigheten för sådana skador i första hand bör bäras av kärnkraftsindustrin. Som motionärerna påpekar kan dock anläggningshavaren inte åläggas en obegränsad ansvarighet, utan någon begränsning av ansvarighetsbeloppet måste uppställas. Av redovisningen ovan framgår att det var av försäkringstekniska skäl som utskottet då frågan prövades hösten 1982 inte ansåg sig kunna förorda att gränsen för anläggningshavarens ansvar sattes högre än 500 milj. kr. Enligt utskottets mening är det inte uteslutet att under de gångna fyra åren förhållandena på försäkringsområdet ändrats så att en höjning av ansvarighetsbeloppet kan ske. Det är också möjligt att det kan finnas utrymme för en justering uppåt av beloppsgränsen för det särskilda civilrättsliga ansvar som svenska staten tagit på sig genom atomansvarighetslagen. På grund av förändringar i valutakurserna innebär det extra statsansvaret för närvarande en höjning med knappt 20 %.

Med hänsyn till det anförda anser utskottet att tiden nu kan vara mogen för en omprövning av beloppsgränserna för anläggningshavarens och svenska statens ansvar vid atomolyckor. I ärendet saknas emellertid tillräckligt underlag för att utskottet skall kunna bedöma i vad mån en höjning kan ske. Mot bakgrund av vad utskottet uttalade år 1982 utgår utskottet från att regeringen nu tar upp frågan till prövning. Något särskilt tillkännagivande i saken från utskottets sida är därför inte erforderligt. Utskottet förordar således att motion N113 yrkande 4 inte föranleder någon riksdagens vidare åtgärd.

Avslutningsvis vill lagutskottet med anledning av vad som i övrigt anförs i motionen framhålla att det är angeläget att de internationella överenskommelserna på atomansvarighetens område får en så bred anslutning som möjligt. Utskottet vill därför understryka vikten av att regeringen verkar för att stater som utnyttjar kärnkraft och som ännu inte tillträtt Pariskonventionen jämte tilläggskonventionen och ändringsprotokollen ansluter sig till överenskommelserna.

Stockholm den 18 november 1986

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Inger Hestvik (s), Bengt Harding Olson (fp), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Ewa Hedkvist Petersen (s), Hans Rosengren (s) och Ewy Möller (m).

LU 1986/87:1 y

Avvikande mening

Martin Olsson och Marianne Karlsson (båda c) anser att den del av utskottets yttrande på s. 4 som börjar med "Med hänsyn" och slutar med "vidare åtgärd" bort ha följande lydelse:

Med hänsyn till det anförda och mot bakgrund av erfarenheterna från Tjernobylyolyckan anser utskottet i likhet med motionärerna att tiden nu är mogen för en omprövning av beloppsgränserna för anläggningshavarens och svenska statens ansvar vid atomolyckor. I ärendet saknas emellertid tillräckligt underlag för att utskottet skall kunna bedöma i vad mån en höjning kan ske. Frågan bör därför bli föremål för en översyn. Det bör ankomma på regeringen att bestämma formerna för översynsarbetet. Utskottet vill dock understryka att arbetet bör bedrivas skyndsamt och med målsättningen att förslag till ändringar i atomansvarighetslagen skall framläggas för riksdagen under år 1987.

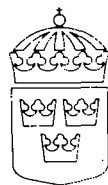
Vad utskottet sålunda anfört bör riksdagen med bifall till motion N113 yrkande 4 som sin mening ge regeringen till känna.

Lagutskottets yttrande

1986/87:2 y

om fortsatt kreditpolitisk lagstiftning (prop. 1986/87:27)

LU
1986/87:2 y

Till finansutskottet

Finansutskottet har berett lagutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1986/87:27 jämte eventuella motioner.

I propositionen föreslår regeringen (finansdepartementet) att riksdagen skall anta i propositionen framlagda förslag till

1. lag om fortsatt giltighet av lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel,
2. lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp,
3. lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981).

Med anledning av propositionen har väckts motionerna 1986/87:Fi103, 1986/87:Fi104 och 1986/87:Fi105.

I motion Fi103 av Anne Wibbe m. fl. (fp) yrkas

1. att riksdagen med ändring av regeringens förslag beslutar om förlängning av giltighetstiden för lagen om kreditpolitiska medel (1974:922) med två år,

2. att riksdagen avslår regeringens förslag om fortsatt bemyndigande till regeringen att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp,

3. att riksdagen avslår lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981).

I motion Fi104 av Lars Tobisson m. fl. (m) yrkas

1. att den fortsatta giltighetstiden för lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel begränsas till två år, dvs. till utgången av år 1988,

2. att förslaget till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp avslås,

3. att 30 § i konsumentkreditlagen (1977:981) upphävs samt

4. att vad som i motionen anförts om det fortsatta kreditpolitiska reformarbetet ges regeringen till känna.

I motion Fi105 av Stig Josefson (c) och Martin Olsson (c) yrkas

1. att riksdagen beslutar med ändring av vad i propositionen föreslås att lag om fortsatt giltighet av lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel skall ha fortsatt giltighet till utgången av år 1988,

2. att riksdagen avslår förslaget i proposition 1986/87:27 om lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

På begäran av finansutskottet har lagrådet yttrat sig över de i propositionen framlagda förslagen till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter

om betalningsvillkor vid kreditköp och lag om ändring i konsumentkreditlagen.

Lagutskottet har beslutat att avge yttrande över propositionen och motionerna såvitt avser frågan om bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp. Lagutskottet får anföra följande.

Regler om krediter till konsumenter finns i konsumentkreditlagen (1977:981). Lagen gäller kredit (betalningsanstånd eller lån) som är avsedd huvudsakligen för enskilt bruk och som lämnas eller erbjuds konsument av näringsidkare i dennes yrkesmässiga näringsverksamhet. Lagen är också tillämplig på kredit som lämnas av någon annan än en näringsidkare om krediten förmedlas av näringsidkaren som ombud för kreditgivaren.

Bestämmelserna i lagen är av både näringsrättslig och civilrättslig natur och omfattar såväl krediter som lämnas utan direkt samband med köp av varor, dvs. fristående krediter, som kreditköp. Med kreditköp förstås enligt lagen köp av vara då säljaren lämnar köparen anstånd med någon del av betalningen. Kreditköp föreligger också då betalningen helt eller delvis erläggs med belopp som köparen får låna av säljaren eller av annan kreditgivare på grund av en överenskommelse mellan kreditgivaren och säljaren. Som kreditköp räknas vidare vissa avtal om uthyrning m. m. Vid kreditköp skall enligt 8 § konsumentkreditlagen i princip minst 20 % av varans kontantpris betalas kontant (kontantinsats). Av 9 § följer att en näringsidkare som underlåter att ta ut kontantinsats kan meddelas ett vitesförbud av marknadsdomstolen att fortsätta härmed. Enligt 30 § gäller dock reglerna om kontantinsats och ingripande av marknadsdomstolen inte sådana kreditköp för vilka regeringen meddelat föreskrifter med stöd av lagen (1975:90) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar eller av lagen (1985:580) med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp.

Enligt de båda bemyndigandelagarna får regeringen meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid yrkesmässig försäljning av bilar resp. betalningsvillkor som säljare eller kreditgivare skall tillämpa gentemot konsument vid kreditköp av varor, tjänster och andra nyttigheter.

Lagen med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp antogs av riksdagen våren 1985 (prop. 1984/85:217, LU 1984/85:44) och trädde i kraft den 25 juni 1985. Den ersatte en lag från år 1980 som gav regeringen bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor endast vid kontoköp. Bakgrunden till lagstiftningen var att den ekonomiska utvecklingen under de första månaderna år 1985 gjort det nödvändigt att begränsa sådan konsumtionsökning som byggde på ett ökat utnyttjande av krediter. Syftet med den nya lagen var att regeringen skulle få möjlighet att vidta åtgärder beträffande också andra kreditköp än kontoköp för att begränsa den lånefinansierade privata konsumtionen.

Med stöd av bemyndigandelagarna utfärdade regeringen år 1985 tre förordningar om betalningsvillkor vid yrkesmässig bilförsäljning, vid kontoköp resp. vid vissa andra kreditköp. Förordningarna gällde till utgången av mars 1986 då de upphävdes av regeringen.

Vid riksdagsbehandlingen av förslaget till 1985 års bemyndigandelag övervägde lagutskottet frågan om lagen borde tidsbegränsas. Utskottet

stannade emellertid för att så inte borde ske. Utskottet beaktade därvid bl. a. att de två dåvarande bemyndigandelagarna beträffande bilförsäljningen och kontoköpen inte var tidsbegränsade. Enligt utskottets mening var det emellertid angeläget att bemyndigandet inte kvarstod längre än som var nödvändigt. Utskottet förutsatte därför att – om den ekonomiska utvecklingen visade att det efter den 1 juli 1986 inte längre fanns något behov av skärpta regler för konsumentkrediterna – regeringen för riksdagen framlade förslag om att lagen upphävdes. Skulle det vid denna tidpunkt endast beträffande någon eller några kreditformer behövas ett bemyndigande borde regeringen i stället framlägga förslag om en ny och mindre långtgående lagstiftning. Om det däremot enligt regeringens bedömande även efter den 1 juli 1986 fanns ett behov av lagen borde regeringen i skrivelse till riksdagen redovisa skälen för sin bedömning.

I enlighet med riksdagens önskemål återkom regeringen i frågan under våren 1986.

I proposition 1985/86:150 framhöll föredragande statsrådet att det fortfarande fanns ett behov av en bemyndigandelag avseende konsumentkrediter, vilken gör det möjligt för regeringen att snabbt kunna ingripa med konsumtionsdämpande åtgärder när detta är motiverat av ekonomisk-politiska åtgärder. I yttrandet (LU 1985/86:4 y) till finansutskottet över propositionen i denna del förklarade sig lagutskottet på närmare anförda skäl dela föredragande statsrådets uppfattning. Utskottet förordade därför att tre motionsyrkanden angående upphävande av 1985 års bemyndigandelag skulle avstyrkas. I sitt av riksdagen godkända betänkande (FiU 1985/86:30) anslöt sig finansutskottet till lagutskottets bedömning och avstyrkte bifall till motionsyrkandena. Enligt finansutskottet borde en *samordning* övervägas mellan bemyndigandelagarna och lagen (1974:922) om kreditpolitiska medel. Sistnämnda lag har en giltighetstid av tre år, och giltighetstiden skulle enligt den senaste förlängningen utgå vid årsskiftet 1986-1987. Finansutskottet hemställde därför att bemyndigandelagarna skulle upphöra att gälla vid denna tidpunkt.

I den nu aktuella propositionen föreslås att giltighetstiden för den kreditpolitiska lagen förlängs till utgången av år 1989. Förslaget i propositionen innebär vidare att reglerna om bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid yrkesmässig bilförsäljning och vid kreditköp samlas i en lag, vars giltighetstid samordnas med den kreditpolitiska lagens. Den nya bemyndigandelagen skall alltså upphöra att gälla vid utgången av år 1989. Vidare inskränks bemyndigandet beträffande bilförsäljning till att avse endast betalningsvillkor som tillämpas gentemot konsument.

I motion Fi103 (fp) hänvisas till vad som anfördes i en med anledning av proposition 1985/86:150 väckt motion. Motionärerna i motion Fi104 (m) framhåller att kreditmarknaden i görligaste mån bör vara fri varför det begärda bemyndigandet ej bör ges. I motion Fi105 (c) hävdas att förslaget innebär ett alltför långtgående bemyndigande att ingripa med kreditbegränsningar och därmed sätta konsumentkreditlagen ur spel. Motionärerna ifrågasätter också huruvida ett sådant bemyndigande är förenligt med regeringsformens föreskrifter om normgivningsmakten.

I yttrande över propositionen i aktuell del framhåller lagrådet att den

föreslagna bemyndigandelagen uppenbarligen är avsedd att inom ramen för regeringsformens bestämmelser om normgivningsmakten ge regeringen ett bemyndigande, som skall kunna utnyttjas när det bedöms vara nödvändigt från allmän synpunkt eller närmare bestämt av samhällsekonomiska skäl. Att riksdagen bemyndigar regeringen att i sådana situationer utfärda föreskrifter, som stramar åt näringsidkares möjligheter att ge kredit i den yrkesmässiga verksamheten, synes enligt lagrådet vara fullt förenligt med regeringsformens regler för normgivning. Bemyndigandet får emellertid självfallet endast utnyttjas för att meddela föreskrifter av offentligrättslig art; föreskrifterna får däremot inte ingripa i enskilda personers inbördes ekonomiska förhållanden och därmed inte heller i avtal som har ingåtts eller som ingås mellan näringsidkare och konsumenter.

Med hänsyn till det anförda anser lagrådet att det – från de synpunkter som lagrådet har att beakta – i princip inte finns något att erinra mot den föreslagna bemyndigandelagen. Vad beträffar utformningen av lagen erinrar emellertid lagrådet om ett uttalande i propositionen (1973:90 s. 209) med förslag till ny regeringsform. Enligt uttalandet borde, när fråga var om föreskrifter som kunde beröra mera väsentliga medborgarintressen, riksdagen mera preciserat ange de ramar inom vilka regeringen skulle få röra sig. Ingrepp av nu ifrågasatt slag, vilka kan få återverkningar för ett mycket stort antal näringsidkare och konsumenter, får enligt lagrådet anses avse ett väsentligt medborgarintresse. Mot denna bakgrund kan enligt lagrådets mening anföras motiv för att i förevarande fall ytterligare precisera det föreslagna bemyndigandet. Av detta bör lämpligen framgå att det får av regeringen utnyttjas endast i den utsträckning som bedöms vara nödvändig av samhällsekonomiska skäl. Vidare torde bemyndigandet böra begränsas till att avse kreditgivning i yrkesmässig verksamhet. Att regeringen skulle kunna ge föreskrifter även i fråga om privatpersoners kreditgivning och låta myndigheternas tillsyn omfatta rent privata transaktioner kan knappast vara påkallat från samhällsekonomisk synpunkt; något sådant är uppenbarligen inte heller avsett. Lagrådet föreslår att första meningen i lagförslaget ges följande lydelse: "Regeringen får, i den utsträckning som bedöms vara nödvändig av samhällsekonomiska skäl, meddela föreskrifter om de betalningsvillkor som i yrkesmässig verksamhet säljare eller kreditgivare skall tillämpa gentemot konsumenter vid kreditköp av varor, tjänster eller andra nyttigheter."

Lagutskottet instämmer i vad lagrådet sålunda anför. Lagutskottet vill härutöver framhålla att det inte nu finns anledning att göra någon annan bedömning i fråga om behovet av den föreslagna lagstiftningen än den som riksdagen gjorde för ett halvår sedan. Utskottet vidhåller således uppfattningen att det finns ett behov av en bemyndigandelag avseende konsumentkrediter, vilken gör det möjligt för regeringen att snabbt kunna ingripa med konsumtionsdämpande åtgärder, när detta är motiverat av ekonomisk-politiska skäl. Utskottet ser det som en fördel att bemyndigandena föreslås samlade i en lag med samma begränsade giltighetstid som lagen om kreditpolitiska medel. Riksdagen får härigenom tillfälle att i samband med ett ställningstagande till frågan om fortsatt giltighet av sistnämnda lag pröva om det fortfarande finns behov av ett bemyndigande för regeringen att kunna

ingripa med föreskrifter om begränsningar av konsumentkrediter. Med hänsyn till att den föreslagna lagen ger regeringen en tämligen långtgående fullmakt att ingripa mot kreditköp och därmed i viss mån sätta konsumentkreditlagen ur spel vill utskottet liksom tidigare stryka under att bemyndigandet inte är avsett att tas i bruk annat än i nödfall. Utgångspunkten bör vara att bemyndigandet så långt möjligt inte skall behöva utnyttjas och om så sker endast för en begränsad period. I likhet med vad lagutskottet anförde då frågan prövades förra gången förutsätter utskottet vidare att regeringen, då föreskrifter med stöd av lagen skall utfärdas, noga överväger vilka kreditköpsformer som behöver regleras och i författningstexten försöker precisera dem. Utskottet vill också hänvisa till sitt tidigare uttalande om vikten av att regeringen därvid tar hänsyn till de särskilda problem som till följd av en kreditåtsamning kan drabba vissa branscher av näringslivet och mindre kapitalstarka konsumenter.

Med hänvisning till det anförda förordar lagutskottet att riksdagen antar de framlagda lagförslagen med den ändring som föreslagits av lagrådet. Motionerna Fi103, Fi104 och Fi105 bör avslås i motsvarande delar.

Stockholm den 20 november 1986

På lagutskottets vägnar

Per-Olof Strindberg

Närvarande: Per-Olof Strindberg (m), Lennart Andersson (s), Owe Andréasson (s), Stig Gustafsson (s), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Inga-Britt Johansson (s), Allan Ekström (m), Bengt Kronblad (s), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m), Gunnar Thollander (s), Marianne Karlsson (c), Berit Löfstedt (s) och Ewa Hedkvist Petersen (s).

Avvikande mening

Per-Olof Strindberg (m), Ulla Orring (fp), Martin Olsson (c), Allan Ekström (m), Bengt Harding Olson (fp), Nic Grönvall (m) och Marianne Karlsson (c) anser att den del av utskottets yttrande som börjar på s. 4 med "Lagutskottet instämmer" och slutar på s. 5 med "motsvarande delar" bort ha följande lydelse.

Lagutskottet vill för sin del framhålla att det nu föreslagna liksom det nuvarande bemyndigandet för regeringen att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp innebär en långtgående fullmakt att av kreditpolitiska skäl ingripa mot konsumentkrediterna och därmed sätta konsumentkreditlagen ur spel. Formellt sett ger bemyndigandet möjlighet att helt förbjuda köp som inte sker mot kontant betalning. Enligt utskottets mening kan en så vittgående fullmaktslagstiftning inte accepteras av flera skäl. Bl. a. kan regeringens möjligheter att med stöd av bemyndigandet strama åt handeln på kredit få allvarliga effekter på den fria prisbildningen och leda till inte godtagbara ingrepp i enskilda konsumenters levnadsvillkor. Särskilt allvarig kan situationen bli för mindre kapitalstarka konsumentgrupper.

Redan på grund av anförda skäl ställer sig utskottet avvisande till att regeringen skall ges det begärda bemyndigandet. Härtill kommer att vad som anförts i propositionen inte ger belägg för att det fortfarande finns ett behov av lagstiftningen. Utvecklingen av samhällsekonomin tyder närmast på att några kreditåstramningar inte är erforderliga för närvarande.

På grund av det anförda delar utskottet motionärernas uppfattning att något nytt bemyndigande för regeringen att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp inte bör ges. I enlighet härmed bör 30 § konsumentkreditlagen upphöra att gälla. Utskottet förordar således att riksdagen med bifall till motionerna Fi103 yrkandena 2 och 3, Fi104 yrkandena 2 och 3 samt Fi105 yrkandena 2 dels avslår de i propositionen framlagda förslagen till lag med bemyndigande att meddela föreskrifter om betalningsvillkor vid kreditköp och till lag om ändring i konsumentkreditlagen, dels antar följande förslag till lag om ändring i konsumentkreditlagen.

Förslag till

Lag om ändring i konsumentkreditlagen (1977:981)

Härigenom föreskrivs att 30 § konsumentkreditlagen (1977:981) skall upphöra att gälla vid utgången av år 1986.